

DOBROTLIWOŚĆ (266) *sb f*

Wszystkie o jasne.

sg N dobrotniwość (47). ◇ *G* dobrotniwości (100). ◇ *D* dobrotniwości (16). ◇ *A* dobrotniwość (39). ◇ *I* dobrotniwością (18). ◇ *L* dobrotniwości (17). ◇ *pl N* dobrotniwości (1). ◇ *G* dobrotniwości (8). ◇ *A* dobrotniwości (20).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Dobroć, łaskawość, łagodność, życzliwość (przeważnie jako cecha boska); beneficentia, benignitas* *Mącz, Calep; comitas, liberalitas, sanctitas Mącz; clementia, probitas, prothymia Calep; benevolentia* *Cn* (235) : Bacż [...] pana wielką dobrotniwoftz ij głębołą pokornoftz. *OpecŻyw* 168v, 16; ábowiem tyś łnadz nawiętłfe znaki dobrotniwołci boftwá mego vznáwał. *RejPs* 74v, 30, 35v, 42v, 46v, 60 (21); *RejKup* ee2v, ee3; przysłiśmy potym tu przed Majestat WKM, nic jednak w dobrotniwołci WKM Pana swego nie wátpiác *Diar* 151; Hoyna dobrotniwość yego thá fie wyecznye łwyęci *LubPs* dd5, H *marg*, Iv *marg*, X3, cc, dd5 (8); Abowiem Pan da dobrotniwość [*Dominus dabit benignitatem*]: á ziemiá náłzá da vżytek łwoy. *Leop Ps* 84/13, *Ps* 118/66; A ták będąc vciśnionym ciełzy łię łam/ á vfa w dobrotniwołci Pánłkiey. *BibRadz Ps* 42 *arg*; Miłofierdzie y prawdá łtrzegá krolá/ á dobrotniwołciá bywa podpárta łtolicá iego [*roboratur clementia thronus eius Vulg*]. *BibRadz Prov* 20/28, 2.*Esdr* 9/35, *Iob* 29 *arg*, *Ps* 5/13, 16/7, 114/2 (12); *OrzRozm O; KwiatKsiąż* G2v; *Mącz* 24c, 61b; *RejAp* 39v; *GórnDworz* Ee7; iż nie może [*człowiek*] łyłżeć áni rozumieć onemu Boftwu á oney dobrotniwołci y onym obietnicam iego *RejPos* 212v, 45v, 46, 119, 124v, 126 (26); Abowiem udzie przez ty náwięcey zniewoleni bywáią/ ktorych dobrotniwość poználi *KuczbKat* 270, 265; *BudBib Eccli* 29/15, 2.*Esdr* 9/35; [*jeśliżeby*] Hetman ná ten čás pieniędzy niemiał/ tedy dobrotniwołciá/ dobrá náđzieią/ á obietnicámi [*benevolentia, spe, promissis*] żołnierze máią być w powinności zátrzymáni *ModrzBaz* 118, 57v [2 r.], 126v; Nie vftáne pámiátká twéy dobrotniwołci *KochPs* 210, 25; *SkarŻyw* 258; *ArtKanc* L3; Aliquando Bonum sumitur pro Bonitate et humanitate – Dobrotniwołcz. *Calep* 135a, 850b, 866b; *LatHar* 62, 99, 140, 145, 152, 658 (8); *KońakCath* C; áby was Bog náłz vczynił godnymi wezwánia/ y wypełnił włzytko vpodobánié dobrotniwołci [*voluntatem bonitatis*] y łpráwę wiáry z mocá *WujNT* 2.*Thess* 1/11, *Rom* 2/4, s. 529 *marg*, 2.*Tim* 3/3.

dobrotniwość przeciw(ko) komu (5): *KromRozm II* e3v; Thu ieft wielka náuká ku poznániu wielkięy [!] dobrotniwołci Bożey przeciw łudziom. *BibRadz I* 323c *marg*; *Mącz* 56b; *ModrzBaz* 53; *NiemObr* 18.

dobrotniwość ku komu (2): *Leop 3.Mach* 7/5; Lecz gdy łię okazáłá dobrotniwość y miłość ku łudziom Bogá zbáwicielá náłzego [*cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei*]: nie z vczynkow łpráwiedliwołci ktorefmy my vczynili/ ále podług miłofierdzia łwego zbáwił nas *WujNT* *Tit* 3/4.

W połączeniach szeregowych (2): Więc do thego łzczęłliwego towarzysłtwá [*mądrołci*]/ przyłacza fie theż/ hoiność/ cłci prágnienie/ łudzkość/ powagá/ łkromnołć/ dobrotniwołć/ y wiele cnot inych *GórnDworz* Ff8; *WujNT Col* 3/12.

W apostrofach modłitewnych do Boga: »twoja dobrotniwołć« (7): O boże námiłofciwłfy oycze/ gdyż fie ták złubilo dobrotniwołci twé datz mnie łynáczka twé⁸⁰/ otom go iuż łtracila *OpecŻyw* 32v,

1; O Boże/ któryś dary miłości twoiey/ przez łáfkę Duchá świętego wlał w fercá wiernych twoich/ dayże łługom y łłuźebnicom twoim N. y N. zá którymi fię modlimy dobrotliwości twoiey/ zdrowie duźne y ćielefne *LatHar* 631, 71, r145, 569, 575.

W przeciwstawieniu: »złość ... dobrotliwość« (3): Miłowałeś złość więcey niłli dobrothliwość [*dilexisti malitiam super benignitatem*]: więcey niepráwość niłli mowić łpráwiedliwość. *Leop Ps* 51/5; *KochPs* 162; *ArtKanc* P4.

W charakterystycznych połączeniach: dobrotliwość boska (boża) (16), dziwna (4), hojna, osobliwa (osobna) (5), nieograniczona, nieskończona, niewyczerpana, niewymowna, niewypowiedziana, niewysłowiona (2), niezmierna, nieznośna, pańska (14), przyrodzona (5), szczodroblowa (2), szczyra (5), święta (6), wielka (20), wszechmocna (2).

Zwrot: »używać dobrotliwości« (4): a dobry też dobrotliwości twoiey náwłsem będzie vżywał. *RejPs* 208, 53v, 83v; Ciebie ná pomoc wzywam/ ćiebie o miłości/ Któréy z wieku vżywa świat dobrotliwosci. *KochFr* 96.

Wyrażenia: »łaskawa dobrotliwość« (4): *RejPs* 156v; wielce miłościwemu twoiemu Máieństawi zá dary nam dáne dziękuujemy/záwždy o to profząc łáfkáwey dobrotliwości twoiey/ ábyś ty/ który przyłtoynie do ćiebie fię vćiekáiącym/ dáiefz to/ czego żadáią/ nie raczył tychże z łálki twey wypufzczáć *LatHar* 575, 143, 217.

»miłosierna (a. miłociwa) dobrotliwość« (2): Iáko ogień gáfi wodá/ ták grzech gładzi miłofierna dobrotliwość [*in elemosinis veniam impetrabit peccati*]. *BudBib Eccli* 3/31 [33]; *LatHar* 658.

Szeregi: »cichość, dobrotliwość« = *lenitas, placabilitas* *Modrz* (2): Oná [*miłość*] iefł mátką rołkołzy/ pokoiu/ ćichości/ dobrothliwości/ á wielkim nieprzyiacielem nieludzkości/ y obrzydłey gnułności *Górndworz* Mm6v; *ModrzBaz* 62v.

»cierpliwość, (i) dobrotliwość« [*szyk 5 : 1*] (6): *KromRozm I* B3v; *GrzegŚm* 32; *CzechRozm* 187v; duch Pána Chriftułow/ ćichy/ y pokorny/ nie wiedzie do zápálczywey pomłty nikogo/ ále ráczyey vczy/ dołkonałey ćierpliwości/ y dobrotliwości/ przeciwko naywiętłzym nieprzyacielom. *NiemObr* 18; *WujNT Rom* 2/4, *Gal* 5/22.

»dobroć, (abo) dobrotliwość« = *benignitas, bonitas* *Vulg* [*szyk 2 : 2*] (4): *KromRozm I* B3v; *Mącz* 366d; Lecz pewienem tego brácia moi/ y ia łam o was; iż y wy iefłeście pełni miłości (*marg*) dobroci, ábo dobrotliwości. (–) *WujNT Rom* 15/14, *Gal* 5/22.

»łaska, (i, a) dobrotliwość« = *gratia et benevolentia a. benignitas* *JanStat* (11): Tytułowi tákyeż nyeco dotyka/ [...] łáfkę á dobrotliwość bożą przeciw nam przypominájąc. *KromRozm II* e3v; żadną iná rzeczą vłpráwiedliwieni być nie możemy/ iedno łámą łzczyrą łáfkę á dobrotliwością Páńłką. *LubPs* H3, Vv, gg6v; *BibRadz I* 283d *marg*; á iżbychmy łie też w tym przypátrowáli dziwney łálce á dobrotliwości y miłofierdzyu Pána tego *RejPos* 325, 310v; *KuczbKat* 30; *WujNT* 529; Stároftóm Królełtwá náłzégó [...] łáfkę y dobrotliwość náłzę Królewlką opowiadamy. *SarnStat* 903, 193.

»dobrotliwość, (i) łaskawość« [*szyk 5 : 1*] (6): *Calep* 810b; cześł tobie oddáię/ dziękując záraz twey łáfkáwości i dobrotliwości zá włzytkie dobrodzieyłtwá twoie. *LatHar* 569, + + +1, 35, 142, 268.

»dobrotliwość, (a, i) miłosierdzie« [*szyk 11 : 7*] (18): Dobrotliwości a miłofierdzia twoiego łnadz zadny ięzyk łlułłnie wyłlawic niemoze *RejPs* 149v, 35v, 151, 211v; *LubPs* I4v; Włpomni Pánie

ná miłofierdzie twoie/ y ná dobrotliwołci twoie [*miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum*]/ ábowiem íą od wieká. *BibRadz Ps 24/6; RejPos 129v, 186, 248v, 325; WujJudConf 112v; RejPosWstaw [110³]; CzechRozm 219 [2 r.];* Bo to trudna rzecz íeft/ áby ci ktorzi dobrodziejyftwá Boże [...] poznawáią/ nie mieli íego przeciwko íobie miłofierdzia y dobrotliwołci [*misericordiam et benevolentiam*] doznác. *ModrzBaz 53; Calep 206a; LatHar 144, 228.*

»dobrotliwość i miłość« = *benignitas et humanitas Vulg (2)*: vczyń to/ áby mię twoiá dobrotliwość y prawdziwa miłość nie odłaczáá od opieki mátki twey. *LatHar 282; WujNT Tit 3/4.*

»dobrotliwość i sprawiedliwość; dobrotliwość z sprawiedliwością« = *bonitas et iustitia Vulg [szyk 3 : 1] (3; 2)*: Vmiłował on ná dewłfytko [!] dobrotliwość z ípráwiedliwołciá *RejPs 47v, 220v; CzechRozm 211v; WujNT Eph 5/9.*

»szczodrobliwość (a. szczodrość), (i) dobrotliwość« [*szyk 3 : 2] (5)*: Beneficentia – Dobrotliwołcz, íczodrołcz. *Calep 136a, 136b; przezeń [przez Eucharystyjá] Pánu Bogu zá íego dobrotliwá íczodrobliwość/ y íczodrobliwá dobrotliwość dziekuiemy. LatHar 199, 259, 663.*

»(wiel)możność i (a) dobrotliwość« [*szyk 3 : 2] (5)*: WYłławiyácie páná z wielkíey dobrotliw'ółci [!] íego y zwielkíey możnołci íego íż on íeft pan nád pány y krol nad krolmi á bárzo dobry *RejPs 202v, 151; LubPs ff3; RejPos 183v, 227.*

Wyrażenia przyimkowe: »dla dobrotliwołci« (3): powłtań że też íuz ci czas miły pánie ácz niedla nas/ ále wždy dlá przyrodzoney dobrotliwołci twoiey. *RejPs 67, 89v; BibRadz Ps 24/7.*

»przez dobrotliwość« (2): Profzę cię tedy/ przez niewypowiedziáná dobrotliwość twoię/ [...] rácz odpułcić mnie grzełznemu grzechy *LatHar 147, 143.*

»w dobrotliwołci« = *in bonitate Vulg (2)*: á ták y mnie moy pánie pokornie prołłę/ áby náuczył tego [*strzec rozkazowania Bożego*] w łáłkáwey dobrotliwołci twoiey. *RejPs 156v; Leop Ps 118/68.*

»według dobrotliwołci« (1): Y wípomniał ná przymierze ktore miał z nimi/ á rozłithował íię ich według wielkich dobrotliwołci íwoich. *BibRadz Ps 105/45.*

»z dobrotliwołci« = *de benignitate JanStat (46)*: Abowiem ty z dobrotliwołci íwey nigdy nieomiełkawałz dofyć vczynić íłuffney żądzey káżdego *RejPs 89v; GDyłz ty miły panie íprzyrodzoney boskíey dobrotliwołci íwoiey nic tełz ínłłego íedno włłfytko dobre nad nami íprawuiełz *RejPs 102, 48v, 53v, 76, 85, 86v (12);* Bo Pan Bog w kołcyele íwym íwiętych ípołecznołci/ Zawždy tu przemyełkawa s íwey dobrotliwołci *LubPs C3v, O6v, bb4, ee4v; Leop Ps 64/12; BibRadz I *3v, 1.Ioann 5/16; RejPos 67v, 81v, 100v, 140, 186 (14); BudBib 2.Esdr 9/25; HistHel ktv; CzechRozm 122, 219; WisznTr 28; Pomniał ná íwé przymiérzē/ á ich włzytki złołci Pułcił imo íye z wielkíey íwéy dobrotliwołci. KochPs 162; ArtKanc P4; LatHar 625, 660; Od kótych płac té poddáné náłzé w téy mierze z oíobliwéy dobrotliwołci náłzény wolné czynimy ná wieki. SarnStat 547 [*idem* 937], 193, 897, 937.**

»za dobrotliwołciá« = *iuxta benignitatem Vulg (2)*: ábowiem przyidzie czas íż on ciębie ze włłłego wyzwoli zá dobrotliwołciá íwoiá *RejPs 63v; Leop 3.Mach 7/5.*

2. Hojność, dobrodziejstwo wyświadczone człowiekowi przez Boga; bonitas Vulg [w tym: pl (28)] (31) : Y íáko dziwno [*Bóg*] rozłłáffował dobrotliwołci íwoie połtánowiwłly záwždy prętki czas miłofierdziu íwemu/ á długá odwłokę czyniác gniewowi íwemu *RejPs 150v; WSzyłcy práwem íercem*

wylławiaycie dołkonálość páná náłłego zá dobrotliwołci iego/ ábowiem kto iełt kto by włáfnie mogł/ wyłóżyć wielmožnołci iego á iż łie ninacz inłłego/ iedno ná wielkie dobrodzieyftwá łciągáią. *RejPs* 156v; I Ktołz inłly iełt rozmnozyciel włłelyakich dobrotliwołci na niebie y na ziemi iedno ty panie boze łtworzycielu náłz *RejPs* 219, 53v, 60v, 65v, 77v, 102v (19); Wyznawánye dobrotliwołci Páńłkiey/ która łie dzyeie náđ wiernym z miłolierdzya iego. *LubPs* O2v *marg*; Przywodzenye ná pámięć pirwłzych dobrotliwołci páńłkich *LubPs* S4v *marg*; KAżdego czáfu moy Pánye tu w żywocy moim/ Znam hoyną dobrotliwołć twą ze mną łługą twoim *LubPs* bb2, D, P4 *marg*, R5v, Y2v *marg*, cc5; A to włzyłtko/ ku chwale łławney dobrotliwołci iego/ ktorań nas dárował w onym namileyłzym [*Vulg Eph* 2/7] *CzechRozm* 214v.

dobrotliwołć przeciwko komu (1): áby okazał [Bóg] w przyłzłych wiekách obfite bogáctwo łáłki łwoiey/ w dobrotliwołci przeciwko nam [*in bonitate super nos*] w Chriłtułsie Iełułsie. *WujNT Eph* 2/7.

W charakterystycznych połączeniach: dobrotliwołci boskie (2), *dziwne, niesłychane, niezmożone, pańłskie* (4), *łwięte*.

Zwroty: »okazować dobrotliwołci« (1): á y wniebytnołci twoiey przed łie okazuiełz dobrotliwołci łwoie wpołrzedku łudu łwego. *RejPs* 166.

»dobrotliwołć uczynić« = *bonitatem facere Vulg* (1): DObrothliwołć wczyniłeł z łługą twoim: według łłowá twego *Leop Ps* 118/65.

Synonimy: 1. łaskawołć, miłolierdzie, miłolciwołć, miłołć, wdzięcznołć, życzliwołć; 2. dobrodziejstwo, łaska.

Cf **DOBRO, DOBROĆ, [DOBROŚĆ], DOBROTA, DOBROTWA**